

**56. ročník Fyzikální olympiády
v školskom roku 2014/2015**

Úlohy krajského kola kategórie D

1. Hodinové ručičky

Veľká minútová ručička analógových hodín sa otočí okolo svojej osi za dobu $T_1 = 3\,600$ sekúnd, malá hodinová ručička za dobu $T_2 = 12 \times T_1$. V určitých okamihoch veľká ručička presne zakryje malú ručičku (obidve ukazujú rovnakým smerom).

- a) Určte počet N zákrytov ručičiek počas jedného dňa (24 hodín). Odpoveď zdôvodnite.
- b) Určte čas t_{23} medzi druhou a treťou hodinou, v ktorom nastane presný zákryt ručičiek. Čas určte s presnosťou na jednu sekundu.
- c) Aký uhol α opíše malá hodinová ručička medzi dvoma po sebe nasledujúcimi zákrytmi. Výsledok vyjadrite v stupňoch.

2. Padajúca loptička

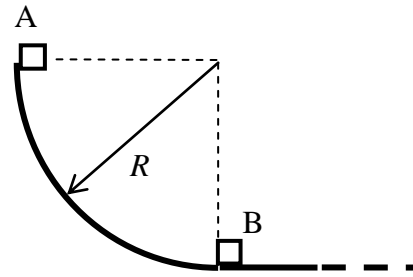
Pri nahrávaní videa v byte paneláku zachytili náhodne kameň padajúci popri okne zvislo nadol. Z rozboru snímok videozáznamu sa zistilo, že kameň sa nachádzal na troch za sebou nasledujúcich snímkach s celkovým rozdielom polohy rovným 0,85-násobku výšky $h = 1,20$ m okna. Frekvencia kamery je $N = 25$ snímok za sekundu ($N = 25 \text{ s}^{-1}$). Predpokladajte, že kameň bol voľne pustený s nulovou začiatočnou rýchlosťou z niektorého vyššieho poschodia a dopadol na chodník pred panelákom. Výškový rozdiel medzi jednotlivými poschodiami $H = 2,8$ m.

- a) Nakreslite situačný obrázok pre riešenie úlohy a vyznačte v ňom významné body trajektórie a jednotlivé veličiny.
- b) Určte priemernú rýchlosť v_p pohybu kameňa počas preletu pred oknom medzi prvou a treťou zachytenou polohou.
- c) Určte o koľko pochodí vyššie vypustili kameň.

Predpokladajte, že odporová sila vzduchu pri páde kameňa je veľmi malá v porovnaní s tiažovou silou. Zrýchlenie voľného pádu $g = 9,8 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$.

3. Zrážka

Žľab s tvarom štvrtkružnice s polomerom $R = 20$ cm prechádza na dolnom konci do vodorovnej plochy, obr. D2-1. Na hornom konci žľabu sa nachádza teliesko A s hmotnosťou m_1 a na začiatku vodorovnej plochy teliesko B s hmotnosťou m_2 . Obidve telieska sú v pokoji. Teliesko A po uvoľnení sa začne kĺzať po povrchu žľabu smerom nadol a po dosiahnutí dolného konca žľabu narazí do telieska B. Faktor trenia medzi telieskami a vodorovnou plochou $f = 0,15$.

Obr. D2-1

- Určte rýchlosť v_0 telieska A tesne pred nárazom.
- Uvedte zákony, ktoré opisujú zrážku teliesok a určte rýchlosti v_1 a v_2 teliesok tesne po zrážke. Diskutujte tri možnosti: $m_1 = m_2$, $m_1 > m_2$, $m_1 < m_2$.
- Určte vzdialenosť d teliesok po ich zastavení na vodorovnej ploche pre pomer hmotností $p_1 = m_1/m_2 = 2,0$.
- Aký musí byť pomer $p_2 = m_1/m_2$, aby telieska prekonali na vodorovnej ploche rovnakú vzdialenosť, tzn. aby po zastavení na vodorovnej ploche bola ich vzájomná vzdialenosť $d \approx 0$.

Zrážku teliesok považujte za stredovú a dokonale pružnú. Trenie telieska na povrchu žľabu je veľmi malé. Úlohu riešte všeobecne a potom časti a), c) a d) pre dané hodnoty. Rozmery teliesok neuvažujte, $g = 9,8 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}$.

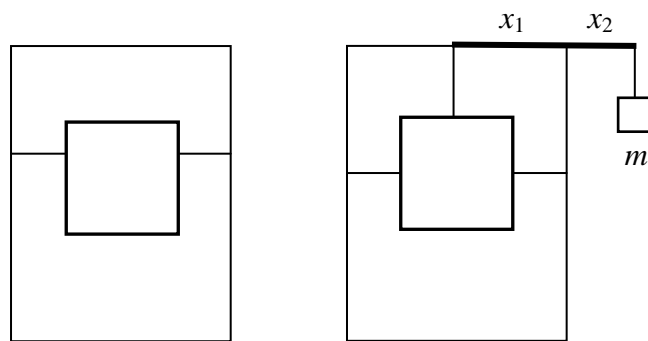
4. Kocka vo vode

a) Vo väčšej nádobe s vodou pláva na hladine kocka tak, že $p_1 = 3/4$ svojho objemu ponorená vo vode (obr. D2-2). Určte hustotu ρ kocky.

b) Kocku upevníme pomocou nitky ku koncu pevnej a veľmi ľahkej vodorovnej paličky (obr. D2-2 vpravo), ktorú podoprieme na hrane nádoby ako páku s ramenami x_1 a x_2 .

Na vyváženie závažím s hmotnosťou $m = 50$ g tak, aby palička zostala vodorovná a kocka ponorená časťou $p_2 = 1/2$ svojho objemu, je potrebný pomer ramien páky $p_3 = x_1/x_2 = 4/5$. Určte dĺžku a hrany kocky.

Hustota vody $\rho_0 = 1000 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-3}$.

Obr. D2-2

---

56. ročník Fyzikálnej olympiády – Úlohy krajského kola kategórie D

Autor úloh: Ivo Čáp (1), Ľubomír Konrád (2, 3, 4)
Recenzia a úprava úloh: Daniel Kluvanec, Ľubomír Mucha
Redakcia: Ivo Čáp
Slovenská komisia fyzikálnej olympiády
Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2015